

това на воеводства, каквито били голѣма частъ отъ жупитѣ, управителитѣ на които били действително воеводи, т. е. началници на военни дружини, запазили названието си и следъ като останали граждански жупни управители, та предали името воеводства и на други дѣления. Това били чисто славянски названия, запазени и употребявани презъ всичко време, и отъ които нѣкои, напр. воеводство или войводство, били възприети, и отъ самитѣ турци — завоеватели въ тѣхната административна терминология. Знаятъ се голѣмъ брой турски санджаци, запазили старото си название воеводство, въ турска форма войводалжкъ, и управителитѣ на тѣзи области продължавали да носятъ старобългарското название воеводи. Единъ такъвъ воевода имало даже и въ Цариградъ, гдето и до сега въ Галата има полицейски участъкъ войводалжкъ и кварталъ Войвода-Йокошу. Воеводства въ сѣщия смисълъ имало и въ други славянски земи: Русия, Полша, Чехия. Туранско название на териториални единици не се поменава въ източниците и лѣтописитѣ. По-късно византийското влияние е донесло редомъ съ терминитѣ жупа, областъ, земя и воеводства, грѣцкия изразъ хора, който се срѣща въ всички хрисовули, както и въ договорния хрисовулъ на Йоанна Асеня II съ Дубровникъ.

Центъръ на жупата билъ обикновено нѣкое укрепено селище, обикновено градъ. Тука думата „градъ“ трѣбва да се взема въ смисълъ на крепостъ, иначе наричано градище (*castrum, castellum*). Въ начало имало малко истински градове. Въ време на славянскитѣ заселвания били издигнати градища върху нѣкоя антична основа, най-много римска. Укрепениятъ или оградениятъ градъ е служелъ за убѣжище и за защита въ случай на чуждо нападение. Около него се появява търгъ (панаиръ или пазаръ), а нѣкъде, по-късно, въ християнско време, и черкова. Тѣзи две сборни мѣста послужили за засилване на градоветѣ съ нови огради — подградия или подгорода (*suburbium, faubourg*), гдето се развивала дребна търговия, въ началото съ натурална размѣна, индустрия и по този начинъ се създавалъ единъ търговско-промишленъ центъръ. Въ градоветѣ живѣлѣ жупанѣтъ, владалецъ, по-късно кефалия или катепанъ, название, което произлиза отъ метатезата на капитанъ.

Въ време на Симеона е имало вече доста градове и не само като оградени и укрепени мѣста, а още и като обитавани селища, въ съвременния смисълъ на думата (*civitas, burg, ville, Stadt*). Такива били: Аспаруховъ аулъ Преславецъ или малкия Преславъ, на Дунава между Мачинъ и Тулча, сетне постоянния аулъ Плисковъ или Плиска, столицата Велики градъ Преславъ, Доростолъ (Силистра), Сердика (София), Боруй (Стара-Загора), Бдинъ (Видинъ), Прищина, Липлянъ, Бѣлградъ, Охридъ (Ахрида), Анхиялъ, Месемврия — старобългарски Несебръ, Варна (Одесусъ), Констанца (Кюстенджа), Карбона (сега Балчикъ), Пловдивъ, Скопие и пр. Въ градоветѣ живѣли свободни людие: граждани, търговци, занаятчии, земледѣлци, скотовѣдци.

Селата, като териториални единици, се отличавали преди всичко по това, че не били оградени и укрепени. И тукъ живѣли свободни населения. Въ градъ и село имало търгъ (пазаръ), който е билъ на главния площадъ. Жителитѣ обитавали въ хижи и домове, които имали обикновено широки дворища — (*aula, Hof*), по-сетнешната турска арса и селище. Въ тѣзи дворища по-заможнитѣ домакини издигали хубави хижи за селско-стопански нужди.

Катунитѣ сж били сжщо села въ хижи, обаче, разхвърляни на известно разстояние една отъ друга. Жителитѣ имъ били земледѣлци, но предимно скотовѣдци-овчари. Въ хрисовулитѣ се говори за села и катунѣ.